

Subjektu politikoak, identitate zapalduak eta trans auzia

2021-07-01

Genero problematika
AINHOA VIDAL

Klase borrokak identitate zapalduak sortu ditu historian zehar, eta ezaugarri bat edo beste zapalkuntza objektu bihurtu du garaian garaiko klase gizarteak. Kapitalismo modernoak, halere, fenomeno berri bat erditu du: identitateen araberrako politika forma. Era berean, zapaldutako identitateek askatasunerako aukera ukatzen dien eta biolentziara kondenatzen dituen gizartearen aldaketa eskatzen dute.

Azken hamarkadetan, marxismoaren eta, berekin, mugimendu proletarioaren politikarako aukeren likidazioak identitateetan oinarritutako politiken ugaritzea ekarri du. Eta horrela, errealitate osoaren eraldaketarako borroka iraultzailea aurrera eramango duen subjekturik praktikan ez denez existitzen, norbanako zapalduak errealitatean agertzen zaien forma espontaneoan artikulatzen dute beren burua. Hain da horrela, identitate zapalduak identitate horietan eraikitako kolektiboak eta identitate horien aldarrikapenak bizitzak aurrera eramanez ahal izateko (transgresiorako espazio edo babes eremu nahi bada) espazio bakar gisa sozializatuak izan baitzaizkie: emakumea, beltza, langilea, bollera, maritxua, transa... Baina, errealitate soziala osotasunean konprenitzea exijitzen du politika iraultzailea egiteak. Eta errealitateak giza bizitzaren osotasuna hartzen duen heinean, honekiko alternatibak ere osoa behar du izan. Hemen dago, hain zuzen ere, gaur egungo eztabaidaren gako garrantzitsua: nola artikulatu osotasunari aurre egingo dion subjektu politikoa? Nola formulatu zapalkuntza

desberdinei aurre egiteko gai izango den batasunaren kontzeptu bat?

Identitateen gainean eraikitako politikek, bere aurpegi progreenean, partzialtasunari egin ohi diete men, unibertsalak partziala jaten duenaren ideiarekin. Diferentzietan jarri ohi dute arreta, subjektibitate desberdinetatik subjektu politikoak atera dituzte, berehalako identitateetatik identitate politikoak. Eta batasunaren kontzeptualizazioa borroka desberdin horien sintesi sinplean aurkitu dute, edo aldarri desberdinen artikulazioan. Bada, gainera, azken hamarkadan identitateen aldeko apologetak klase diskurtsoa txertatzen ere ikusi ditugu, identitate zapalduak langile klasekoak direnez, euren (edozein) borroka langile klasearen interesen aldekoa izango balitz bezala. Klase posizioak berez definituko balu bezala praktika politikoaren norabidea. Baina izaera proletarioa izateak ez du hura berehalakoan egiten kapitalismoa gainditu dezakeen subjektu, alegia, subjektu iraultzaile. Langile klaseak ere, kapitalismoaren produktua den heinean, berau erreproduzitzen baitu, ez bada klase kontzientziaz horren aurka antolatzen.

Klasearen gaineko ikuspegi antzekoarekin, eta kontraesankorra irudi arren, euren politika identitateen arabera artikulatu eta proposamen identitario horien aurka asaldatzen direnak ere badaude. Politika hauen aurpegi erreakzionarioena agerian gelditzen da partikularitateak berez zatitzaile kontsideratuz, identitate bat besteen gainetik goraipatu eta gainontzeko identitateen existentzia bera ukatzeari bide ematen diotenetik. Argiago esateko, klasea (gaitzen sorleku) gaindituko duen proposamen politikoa definitu eta horretarako subjektu politikoa

antolatu beharrean klasea agertzen den forma objektiboan goraipatzeko akatsean erortzen dira. Batasunaren arazoa, beraz, edo bere posibilitatea, printzipio baztertzaileetan definitzen den unibertsaltasun baten aldarri baino ez da bihurtzen orduan. Eta, gainera, "marxismoaren" izenean egin ohi dute, nahiz eta ondotxo dakigun marxismoaren proposamena ez dela inondik inora zapalkuntzen arteko hierarkizazio bat egitea, ezpada eztabaida zapalkuntza guztiak gainditzeko proposamen politiko orokorraren definizioan kokatzea.

Unibertsaltasuna ezin da desberdintasunen ukaziotik abiatu, ezin den bezala identitate bat besteen gainetik pribilegiatu. Eta hori da, nire ustetan, identitate politiken arazo nagusia: identitate bat lehenesten dutela, subjektu politiko unibertsala eratzeko ezintasuna formulatuz. Subjektu zapaldua subjektu iraultzailearekin berdintzeko akatsean erortzen dira, azkenerako, nahita edo nahi gabe, identitateen beren erreprodukzio bat bultzatuz.

Auzia, aldiz, errealitatean ageri diren partikulartasun horiek guztiak programa orokor baten baitan txertatzean dago. Eta horretarako askotariko identitate politikoei bide eman dieten zapalkuntza desberdinek kausa komunak dituztela mahaigaineratzean: ekoizpen modu kapitalista eta ondorioz klaseetan banaturiko gizartea. Hala, hori gainditzeko errealitatearen esparru guztietan antolatzen den subjektua eratzea, ulertuz, zapalkuntza baten gaindipenak, halabeharrez, gainontzekoen superazioa suposatzen duela, zapalkuntzak bermatzen dituen gizarte eredua gainditzea delako horretarako premisa. Horretarako, ikuspegi idealista zein baztertzaileetatik urrunduta,

langile klasea zatitzen duena kapital metaketa helburu duen gizarte antolaketa bera dela ondo identifikatzea dagokigu. Eta hain zuzen ere, hori da politika iraultzaileari dagokiona, gizartean egote desberdinek osatzen dituzten identitate ezberdinetan unibertsaletik dagoena hauteman eta honen baitan artikulatzea osotasun berri bat sortzeko potentziala izango duen subjektua.

Honi tiraka, bada azken aldian nazioartean eztabaida publikoa gogor hartu duen gai bat: trans identitateen gaineko disputa. Estatu Espainarrean Podemosek proposatutako "Trans legea" dela eta elkarren aurkako posizioen lehia bizia ikusi ahal izan dugu, eta gurean ere hauspotu ditu bestelako eztabaidak. Baina, aipatu eztabaida horietan, tamalez, ezin aurki dezakegu trans pertsonen problematika behin betikoz gaindi dezakeen proposamen politikorik. Izan ere, eztabaidaren mutur banatan aurkitzen diren proposamenok elkarren aurkako posizioak irudikatu arren, oinarri berdinari erantzuten diote: demokrazia burgesaren marko estuaren barruan identitateen logikan sakontzeari. Transaktibismoa besarkatzen dutenek, izan aparatu burokratikoetatik planteatutako identitate politika zuritzaileak edo horietatik kanpo sexu eta genero disidentzien araberako subjektu politikoak artikulatzen dituztenak, identitate zapalduak estatu kapitalistan integratzeko mugimenduen parte dira, hau da, eskubideen aldeko borrokak eta ikusgarritasunaren bidez diskriminazioa gainditzekoa bilatzen dutenak. Eta borroka zilegiak eta pertsona asko eta askoren biziraupena bermatzeko beharrezkoak badira ere, ez dira inola ere, diskriminazio hori sostengatzen duen marko estrukturalaren horma sendoak eraisteko gai, eta beraz, zapalkuntzarekin behin betikoz eta

unibertsalki bukatzeko kapazak.

Bestalde, hitz gutxi merezi du lege proposamenaren kontra asaldatu den feminismo erradikalak, determinismo biologikoaren izenean eta emakumearen subjektu juridikoaren defentsa sutsua eginez, trans pertsonak formalki onartuak izan daitezen ukatzean oinarritzen baita bere posizionamendua. Esan beharra dago, azken hauen planteamenduak itxura anakronikoa hartzen duela, izan ere, 70. hamarkadako feminismoaren “bigarren olatuaren” planteamendua delako gaur egungo errealitatera zuzenean ekarria. Eta testuinguru politikoan hartzen duen lekua bigarren plano batekoa izanik ere, gogor oldartu da oraingoan eta zeresana ematea lortu du. Beraz, labur bada ere eztabaida honetan euren posizioa sostengatzen duten zenbait ideia ere kritikatzeko saiatuko naiz. Batetik, sexua izate naturala eta generoa eraikuntza soziala denaren dikotomiarik abiatuta, sexua=materiala/generoa=kulturala dikotomian erortzen da garaiko literatura feminista nagusia. Eta, hortik, generoa kulturalki abolitu daitekeela ondorioztatzen bukatzen dute. Baina, azal bedi, generoa ez da sexuarengatiko zerbait apartekoa, sexu bakoitzak gizarte jakin batean hartzen duen forma soziala baizik, eta beraz, gizarte antolaketa sortzen duen izate “materiala” izaten jarraitzen duena. Bestetik, eta batez ere instituzioetan nagusi den feminismo honen falazia gezuratzen bukatzeko, aipatu beharra dago emakume identitatea lehenesten dutela subjektu politiko gisa emakumeon zapalkuntzaren kausa izango litzatekeen patriarkatu baten kontrako borrokan, ahizpatasun unibertsala defendatuz eta emakume langileon askatasunerako aukera oro baliogabetuta

utziz. Ezer gutxi gehiago, beraz, Trans legearen aurka “emakumeon” defentsan oldartu den korronteari dagokonez.

Aipatu posiziook, diskurtso progreagoekin edo erreakzionarioekin, baina ez dute zapalkuntzei amaiera emango dion errealitate berri baterako hipotesi politikorik mahai-gaineratzen. Eta ez dut adierazi nahi trans legeak kolektiboari momentuko onurarik egingo ez dionik, baina gaurko nire helburua ez da legea bera eztabaidatzea, egokiago iruditzen baitzait erroan dagoen eztabaida lantzea. Izan ere, gure politikaren oinarria, eta horren barruan, erreformen papera, ezin dugu ulertu testuinguru orokorretik kanpo, horrenbestez, auzi konkretu baten gaineko neurri politikoak testuinguru orokorrean kokatu behar ditugu, eta horri ekarpena egiten dioten edo ez galdegin. Ez delako posible trans pertsona guztien onarpenerako neurririk sistema kapitalistaren baitan eta galde dezakegulako behin eta berriro: posible al da norbanakoek eta kolektiboek bere izatea modu askean garatzea marko kapitalistaren barruan? Zapalkuntzak ez al dio, beste behin ere, gizarte antolaketa honen azken helburu den kapital metaketari erantzuten? Nahikoa al dira politika antidiskriminazioak diskriminazioarekin bukatzeko?

Zapalkuntza oro gainditzeko, hasteko, zapalkuntza horren oinarria definitu behar da. Kasu, aipatu identitatea zapalkuntzaren objektua da sexu-genero sistemaren inposaketaren ondorioz. Sexu-genero sistemaren ezarpena momentu historiko bakoitzean klase dominatzaileen interesetara moldatuta egon izan da eta, gaur egun kapitalaren beharrek ezartzen dute sexu bakoitzak duen izate eta posizio soziala, hortaz,

determinazio biologikoaren gainean gauzatzen den inposizioa. Ezarritako horrekin bat ez etortzeak bazterketa eta biolentzia gradu handiak jasatera eramane dezake norbanakoa. Baina sexu-genero sistema eraikuntza sozial bat denez gero, ezin da azaleko forman gaingitu, soilik gaingitu ahalko baita berau sostengatzen duten harreman sozialak abolitzerakoan, eta beraz, harreman sozial kapitalistak errotik erausterakoan. Soilik orduan ahal izango du bakoitzak bere indibidualtasuna forma ezberdinetan adierazteko askatasuna izan, guztion askatasunaren baitan. Eta aniztasun erreala eta askatasun unibertsala soilik zapalkuntzen ukapenerako definizio politikoa gauzatuz izango da posible, hots, historikoki komunismo gisa izendatu izan dena.

Bide horretan, gaur egungo sufrimendua baretzeko neurriek zapalkuntzaren marko estrukturala gaingitzeko bidean joan beharko lukete. Transexualitatea eta sexu-genero disidentziak pertsonarentzat arazo bat izan ez daitezen baldintza sozialak jarri behar ditugu, epe laburrean zapalkuntza eta bazterketarik onartzen ez duen etika politiko berri bat ezarriz eta epe luzean hori bermatzeko aukera bakar bezala antolakuntza komunista indartzeko lan politikoa eginez.

Trans auziaren gaineko eztabaida, gainontzeko identitate zapalduen gaineko eztabaidaren termino berdintsuetan, marko sozial kapitalista gaingitzeko aukeren gaineko eztabaida da. Izan ere, auzi orokorra burgesiarekiko indar korrelazioa hobetzean datza, indar korrelazioak determinatzen baitu transen kontrako zapalkuntzarekin bukatzeko gure gaitasun politikoa. Hortaz, trans auzia, beste problematika

guztiekin batera, urgentzia handia duen auzia delako da klase borrokarako aukerak hobetzearen aldeko auzia komunistontzat. Eta horrela soilik formula daiteke “trans borroka klase borroka da” lema, ez transen langile izaera aldarrikatzeko, baizik eta gizartea definitzen duen klase borrokaren baitako problematika gisa azaltzen denez, hura gainditzeko klase borrokan sakondu behar delako.